

Poverty Watch 2020

'Vooruitgang' gaat de laatste decennia vooral ten koste van onze samenleving, ten koste van veel mensen.

1. Minimuminkomen in Nederland 2020

Het wettelijk minimumloon (WML)

Op 1 juli stijgt het minimumloon op 1 juli tot 1680 € bruto. De volgende verhoging is op 1 januari 2021.

Aangezien het Minimuminkomen volgt op het minimumloon, zal dit inkomen ook per 1 juli toenemen.

De cijfers per 1 juli zijn (bijstand):

- voor een alleenstaande 1059 € netto p.m.

Kan door omstandigheden lager zijn door samenwonen met anderen in hetzelfde huis (huur delen).

- Voor een gezin 1513 € netto p.m. (met of zonder kinderen).
- Voor een alleenstaande ouder 1320 € netto p.m. (Kan lager zijn als een kind een eigen inkomen heeft of als het laatste kind 18 jaar wordt).

De AOW gaat ook per 1 juli omhoog:

- alleenstaande persoon 1201 € netto p.m.,
- gezin, één partnerpensioenleeftijd, geen inkomen: 1541 € netto p.m.

Beide partners op pensioenleeftijd 1645 € netto p.m.

Daarnaast wordt een maandelijks bedrag, afhankelijk van de status, alleenstaande, alleenstaande ouder, gezin, als vakantiegeld gespaard. Dit varieert tussen 69 en 98 € bruto p.m. De vakantieuitkering wordt jaarlijks in mei uitbetaald. Deze regeling geldt voor iedereen, zowel de bijstand als de AOW.

De volgende verhoging is per 1 januari 2021. De hoogte is altijd afhankelijk van inflatie, gecombineerd met salarisverhogingen. Het volgt niet de salarisverhoging voor 100%, maar volgt in principe de stijging van het wettelijk minimumloon.

Een van de beleidsopties die wordt gepresenteerd in de nota "Kansrijk Armoedebeleid", van het Sociaal en Cultureel Planbureau, (Oltshoorn, Koot, Hoff, 2020) is het verhogen van het wettelijk minimumloon (WML) om de armoede onder werkenden te verminderen. Daar werd ook vermeld dat een extra optie zou kunnen zijn om de uitkeringen verbonden aan de WML ook te vergroten. Dit zijn de bijstandsuitkering, de nabestaandenuitkering en de AOW. Bij deze beleidsoptie wordt de WML verhoogd met twee verschillende hoogtes, namelijk met 2,5% en met 5%. Een stijging van 2,5% kost 1,6 miljard euro. Een dubbele verhoging kost twee keer zoveel, dus 3,2 miljard.

Voor de afname van armoede in personen of euro's heeft de dubbele toename twee keer zoveel effect. Als de WML met 2,5% wordt verhoogd, neemt het aantal mensen in armoede af met 2,4% en het tekort in euro's met 2%. Als het met 5% wordt verhoogd, is de afname van het aantal personen 4,8% en het tekort 3,8%. Vergelijkbare resultaten verschijnen met betrekking tot werkgelegenheids- en inkomensongelijkheid. In de 2,5% -variant neemt de werkgelegenheid af met 0,1% en de ongelijkheid met 0,5%. Bij een stijging van 5% is het effect twee keer zo groot.

EAPN NL pleitte binnen het EMIN-proces voor een extra verhoging van minimaal 5%, naast de half jaarlijkse verhoging. De Federatie van Vakbonden, FNV en anderen pleiten nu voor een nog hogere verhoging van het wettelijk minimumloon. Welke invloed dit heeft op het minimuminkomen, mocht het lukken, is onduidelijk.

Wat de invloed van Covid-19 zal hebben op de lonen is duidelijk. De loonsverhoging zal afnemen.

Wat we in mei / juni zien bij de loononderhandelingen is een stijging van ongeveer 1,9%, waar het gemiddeld 3,3% was vóór de coronacrisis.

2. Kinderarmoede

Sociaal en Cultureel Planbureau, Kansrijk Armoedebeleid, 2020

Als armoede inderdaad leidt tot negatieve subjectieve ervaringen, kunnen deze weer leiden tot (verdieping van) armoede. Armoede heeft ook negatieve gevolgen voor de gezondheid, al is het omgekeerde ook mogelijk en kunnen gezondheidsproblemen het verwerven van voldoende inkomen belemmeren. De impact van armoede op de gezondheid komt vooral tot uiting in een lagere levensverwachting voor lage inkomens (zie bijvoorbeeld Chetty et al. 2016; Muns et al 2018). Bovendien beïnvloedt armoede de stemming, verhoogt het stressniveau en verlaagt het energie om toezicht te houden op de omstandigheden en de juiste financiële beslissingen te nemen (Haushofer en Fehr 2014) en verlaagt het de cognitieve vaardigheden (Mani et al. 2013). Armoede kan zichzelf dus bestendigen. Of zoals Mullainathan en Shafir (2013) stellen: langdurige schaarste ontnemt mensen de mogelijkheid om hun situatie te verbeteren. De voortdurende strijd om te overleven neemt zoveel capaciteit in beslag dat er geen ruimte is voor uitzicht op de lange termijn.

Ook besteedt het beleid bijzondere aandacht aan de gevolgen voor kinderen die opgroeien in armoede. Hoff (2017) maakt onderscheid tussen de korte- en langetermijneffecten van armoede bij kinderen. Op korte termijn voelen kinderen in een armoedesituatie zich ongelukkig, maken zich zorgen over de thuissituatie en nemen ze minder deel aan sociale activiteiten. Op de langere termijn zullen kinderen die opgroeien in armoede vastlopen op een lager opleidingsniveau en daardoor meer risico lopen om als volwassenen weer in armoede te vervallen. Er is dus een overdracht van armoede tussen de generaties. Mede naar aanleiding van aanbevelingen van de Sociaal Economische Raad (SER 2017) om dit patroon te doorbreken, heeft het kabinet een aanpak en concrete doelen geformuleerd voor het terugdringen van kinderarmoede (EK 2019/2020).

Tegenstanders van geldoverdrachten gebruiken vaak het argument dat mensen geld verkeerd begrijpen en het vaak uitgeven aan luxegoederen, verdovende middelen, enzovoort. Uit onderzoek blijkt echter dat misbruik of onverstandig gebruik in de praktijk zeldzaam is, als het belangrijk is op te merken dat dit onderzoek over het algemeen niet in ontwikkelde landen is uitgevoerd (Evans en Popova 2017; Banerjee en Duflo 2019; Gentilini et al. 2020). Bovendien is het de vraag of experts altijd voldoende inzicht hebben in wat mensen in armoede echt nodig hebben (Banerjee en Duflo 2019). Daarom blijkt uit sommige onderzoeken dat uitkeringsontvangers nog betere producten of faciliteiten kopen dan beleidsmakers hadden bedoeld en daardoor hun financiële positie sneller verbeteren dan uitkeringsontvangers die vouchers of overboekingen in natura konden gebruiken (Hibrido et al. 2014; Banerjee en Duflo 2019). Een belangrijk voordeel is dat er een kleiner stigma ligt op het ontvangen van geld, vooral omdat transacties voor buitenstaanders nauwelijks zichtbaar zijn (Grosh et al 2008; Banerjee en Duflo 2019). Een mogelijk nadeel van money transfers is echter dat de effectiviteit ervan afhangt van prijsschommelingen (Grosh et al. 2008). Zo zou een plotselinge prijsstijging het voor uitkeringsgerechtigden gemakkelijker kunnen maken om voedsel te kopen. Dit zal echter zelden een groot probleem zijn, vooral in landen met een hoog inkomen.

Bron: Kansrijk armoedebeleid, Sociaal en Cultureel Planbureau, Oltshoorn, Koot, Hoff, 2020.

Dezelfde nota ‘kansrijk Armoedebeleid’ laat zien dat Kinderen zijn verhoudingsgewijs vaak langdurig arm.

Binnen de groep betreft langdurige armoede in drie van de tien gevallen minderjarige kinderen (30%). Dit aandeel is aanzienlijk groter dan het aandeel kinderen en jongeren in de totale bevolking (17%).

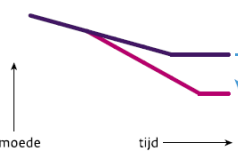
Kinderen tot en met 12 jaar lopen een bovengemiddeld armoederisico: in 2017 leefde ongeveer 9% van deze kinderen in een huishouden met een inkomen onder het niet-veel-maar-toereikende criterium. Dit is ruim 3 procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde (5,7%). Vanaf het dertiende jaar daalt het armoederisico sterk en ligt het armoedecijfer bijna op het landelijk gemiddelde. 5,9% van de kinderen en jongeren in de middelbare school waren arm. Dit lagere risico bij kinderen vanaf 13 jaar is te verklaren: de ouders (vooral moeders) gaan weer aan het werk of gaan meer uren werken. Daarnaast blijkt uit gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) dat bijna 50% van de middelbare scholieren een baan heeft. Meestal is het een kleine bijbaan. Het is nog niet duidelijk welke effecten de Covid-19-crisis zal hebben. Wat bekend is, is dat veel jongeren die bijbaan zijn kwijtgeraakt.

Figuur 3.2

Illustratie indicatoren armoede

1 UITLEG Verandering

Het effect van een maatregel wordt weergegeven in verandering in %, ten opzichte van het zogenoemde basispad

Het **basispad** is de ontwikkeling zoals die zou zijn zonder aanvullende maatregel

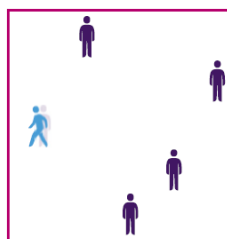
Effect van maatregel; negatief getal duidt op afname van armoede, positief getal op toename

Ontwikkeling met aanvullende maatregel

2 VOORBEELD Verandering armoede in personen

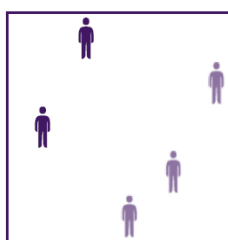

Van een bevolking van 50 mensen leven 5 mensen onder de armoedegrens

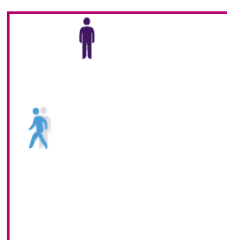

Door een maatregel raakt 1 van de 5 uit de armoede. De armoede in personen verandert met -20%

3 VOORBEELD Verandering armoede in personen binnen groep

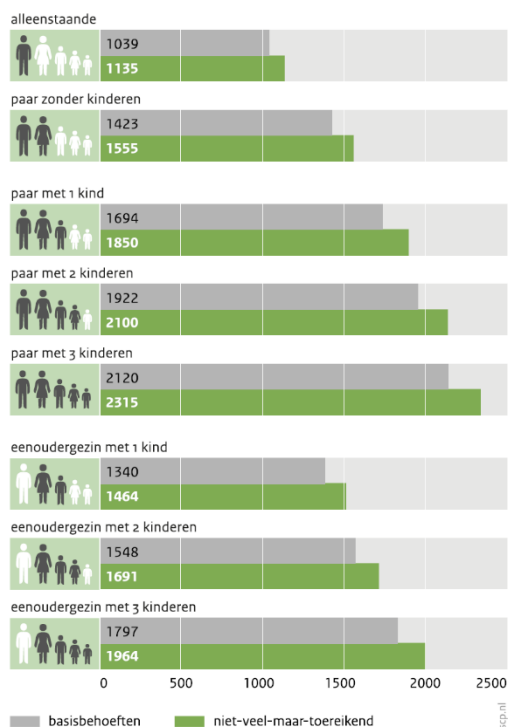
Van de 5 mensen die onder de armoedegrens leven, zijn er twee kind

Door een maatregel raakt 1 van de 2 kinderen uit de armoede. De armoede in personen binnen de groep verandert met -50%

Figuur 1

Basisbehoeftenbudget en niet-veel-maar-toereikendbudget voor verschillende typen h
2017 (netto maandbedrag in euro's)

3. Covid-19, de effecten van de coronacrisis

De coronacrisis heeft gevolgen voor het niveau van inkomensarmoede en schuldenproblematiek in Nederland. Als gevolg van de coronacrisis dreigt de economie in een recessie te belanden, stijgt de werkloosheid en wordt meer beroep gedaan op de sociale zekerheid. Verder mag verwacht worden dat een deel van de beroepsbevolking (tijdelijk) minder inkomen heeft. De geschetste daling van de inkomensarmoede in het basispad tussen 2017 en 2021 wordt door deze ontwikkelingen (deels) gecompenseerd en kan zelfs omslaan in een toename. Het is onzeker hoe lang en diep de crisis zal duren en welke gevolgen deze zal hebben voor de armoede.

De coronabepaling omvat contactmaatregelen om besmetting te voorkomen. In de strengste fase van de lockdown moesten mensen thuis werken en zoveel mogelijk thuis blijven en moesten studenten thuis 'op afstand' onderwijs volgen. Openbaar vervoer en luchtvaart zijn tot een minimum teruggebracht. Daarnaast moesten bedrijven in bepaalde sectoren sluiten.

De precieze gevolgen van dit alles voor de armoede zijn zoals gezegd onzeker, maar het lijkt zeker dat het zal toenemen. In recente crises is de armoede in Nederland verder toegenomen. Bij fluctuaties in de economie zorgt het systeem van automatische stabilisatie van de rijksoverheid ervoor dat het de fluctuaties niet versterkt (TK 2019/2020). Bij een economische neergang zullen er dus niet direct bezuinigingen plaatsvinden. Gezien het uitzonderlijke karakter van de coronacrisis heeft het kabinet in maart 2020 ook diverse maatregelen genomen ter ondersteuning van banen en inkomen.

Bron: Kansrijk armoedebeleid, Sociaal en Cultureel Planbureau, Oltshoorn, Koot, Hoff, 2020

Mayim Kolder

Mayim Kolder is een jonge vrouw van 21 jaar. Ze heeft een Wajong-uitkering en woont bij haar ouders in Almere. Ze heeft meerdere handicaps. Door haar spasticiteit heeft ze veel lichamelijke beperkingen en zit daarom in een elektrische rolstoel en is voor haar zorg vrijwel geheel afhankelijk van haar ouders en zorgverleners. Haar hartproblemen en epilepsie maken haar extra kwetsbaar voor het Coronavirus. Haar moeder is nu genezen van borstkanker en heeft al chemotherapie en drie operaties ondergaan. De behandeling is uitgesteld door Corona. Vader is een kleine zelfstandige. Mayim gaat normaal gesproken naar een kinderdagverblijf, dat nu gesloten is. Ze is een dierenverzorger in een kleine dierentuin.

Hallo Mayim, wat weet jij over Corona?

Ik vind dat niet leuk. Ik mis mijn broer en mijn vrienden bij Almere Jungle dat nu gesloten is door Corona. Ze zijn nu ook thuis.

Wie zal er voor je zorgen, behalve mama en papa?

Kirsten, Latifa en Miranda. Maar Kirsten en Latifa mogen niet meer bij mij thuis blijven omdat ze koorts hebben. Miranda is getrouwd met een brandweerman die coronakoorts heeft. De brandweer zegt dat ze niet testen. Er zijn geen tests meer. Daarom blijft Miranda nu thuis. Omdat ze me kan besmetten. Papa kocht mondkapjes en ze zijn vijf euro.

Maar dan zorgen je ouders nu volledig voor je?

Ja! En ze zijn al zo moe kerel. Papa slaapt elke nacht bij me om me elk uur te veranderen, en dat doet hij al sinds zijn moeder kanker heeft. Bijna een jaar. En nu doet hij de dagbesteding thuis bij mama.

Ik heb gehoord dat je broer Machiel ook Corona had en in quarantaine in Amsterdam stierf en de grootvader van zijn vriendin eraan stierf. Ja, en ik mis hem ook heel erg. Ik dacht dat hij ook stierf. En ook de moeder van onze buurman is overleden. Ik word bozer van Corona. Papa kan niet meer werken en moet nu een uitkering aanvragen, zegt hij. Maar we hebben nog geen geld gezien.

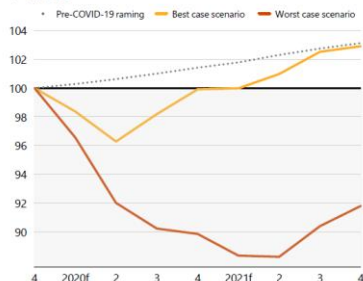
Mijn vader werkt aan een leuk project met die buurman van me. De beeldmaatje. Zodat ik mijn broer niet hoeft te missen. Ja, met onze tv en een framboos maakt de buurman verbinding met Machiel. Daar wil hij veel beeldbudgetten van maken. Dat is leuk voor iedereen. We hebben er een video over gemaakt. Maar eigenlijk wil ik mijn broer knuffelen en terug naar de dierentuin. Maar die gaat misschien wel failliet, zegt papa.

www.beeldbuddy.com

Het Schuldenlab en Deloitte laten in hun overzicht "Covid-19 en schuldenproblematiek in Nederland" het volgende zien.

Als gevolg van COVID-19 belandt Nederland in 2020 in een recessie, die mogelijk doorzet in 2021

Verwachte BBP NL^(1, 2) (index, Q4 2019 = 100)
f = forecast

- Er is nog **veel onzekerheid** over de exacte economische impact van COVID-19
- Echter, in alle tot dusver bekende scenario's treedt in Nederland een **recessie op in 2020**, die ofwel herstelt ofwel doorzet in 2021
- Deze economische terugval is het gevolg van:
  - **Beperking van consumptie en productie** door de 1,5m maatschappij
  - **Afname van de internationale handel** met zo'n 10-16% in 2020⁽³⁾
  - **Minder vertrouwen** bij huishoudens en bedrijven

(1) Op basis van respectievelijk CPB scenario 1 ("best case") en scenario 4 ("worst case") zoals gepresenteerd in maart 2020; (2) Recente DNB raming van juni 2020 gaat uit van andere cijfers, maar vergelijkbare scenario's; (3) O.b.v. Europese Commissie raming van 27 mei 2020, voorspelling WTO van begin april ligt op 13-32% in 2020. Bronnen: CPB Scenario's 2020; WTO; SC.

SchuldenLabNL | Deloitte 4

IMPACT VAN COVID-19

De eerste tekenen van economisch zwaar weer in Nederland zijn al zichtbaar

Bruto binnenlands product (BBP)	↓ -1,7%	Q1 '20 vs Q4 '19	• Grootste krimp sinds Q1 2009, toen het BBP met -3,6% daalde • Vooral toe te schrijven aan historische daling van binnenlandse consumptie met -6,7% in april '20 t.o.v. maart '20
Werkloosheid	↑ +17,2%	Apr '20 vs Mar '20	• Totaal aantal werklozen 314.000 (3,4%) in april '20
WW-uitkeringen	↑ +16,7%	Apr '20 vs Mar '20	• Totaal 292.000 uitkeringen (+16,7%), waarvan 74.000 nieuwe uitkeringen in april • Grootste toename in de schoonmaakbranche, uitzendbedrijven, detailhandel, cultuur, horeca en catering
Bijstandsuitkeringen	↑ +12,7%	Apr '20 vs Mar '20	• In mar '20 steeg het aantal aanvragen bijstand al 56% ten opzichte van feb '20 • De instroom in de bijstand is met name hoog bij de leeftijdscategorie tot 35 jaar
Levensonderhoud uitkeringen ZZP⁽¹⁾	↑ 343k	n.v.t.	• 343.000 aanvragen voor uitkeringen voor levensonderhoud van zelfstandigen tot en met 29 april '20 naar schatting van het ministerie van SZW
Faillissementen	➡ +1,2%	Mei '20 vs Mei '19	• Groei potentieel hoger vanwege faillissementen die nog in het proces zijn (duurt meerdere weken)

(1) Gaat voornamelijk om uitkeringen in het kader van de nieuwe regeling Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandig Ondernemers; een deel is geregistreerd als algemene Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen uitkering. Bronnen: ISTAT; Macroeconomic Outlook; CBS; CBS

IMPACT VAN COVID-19

Deze groepen zijn oververtegenwoordigd in de 10 risico sectoren, echter met grote verschillen tussen subgroepen onderling

■ = Oververtegenwoordiging

Dwarsdoorsnede	Oververtegenwoordiging van risicogroepen	Werkzame beroepsbevolking		Leeftijd		Opleidingsniveau		Arbeidstype	
		Aantal (k)	Aandeel	<35	>55	Laag	Hoog	Flex	Zelfst.
Totaal Nederland		8.774	100%	36%	20%	20%	38%	27%	17%
10 risico sectoren⁽¹⁾	• 35-minners • Laagopgeleiden • Flexwerkers en zelfstandigen	5.029	61%	39%	19%	27%	28%	31%	20%
Subgroep A Horeca, handel, verhuur en overig zakelijk	• 35-minners • Laagopgeleiden • Flexwerkers	2.177	27%	51%	14%	34%	19%	41%	14%
Subgroep B Industrie, vervoer en opslag	• 55-plussers • Laagopgeleiden	1.249	15%	28%	24%	28%	24%	22%	8%
Subgroep C Cultuur (e.d.) en specialistische zakelijke diensten	• Zelfstandigen	843	10%	34%	21%	8%	62%	24%	39%
Subgroep D Bouw, landbouw (e.d.) en overige diensten	• 55-plussers • Laagopgeleiden • Zelfstandigen	760	9%	29%	23%	28%	19%	24%	38%

(1) Zie slide 8, op basis van inschatting UWV, geclassificeerd naar SBI 2008 bedrijfstakken, en op enkele punten herijkt o.b.v. data van Rabobank en DNB. Bron: CBS; Deloitte analyse

SchuldenLabNL | Deloitte

Door COVID-19 groeit het aantal huishoudens met schuld in 2021 naar tussen de 1,5 en 2,6 miljoen; hiervan is 41% problematisch

4. Lokaal armoedebeleid

In Nederland is er een bestaand lokaal armoedebeleid dat zo'n 40 jaar geleden tot stand is gekomen door een coalitie van de DHSS'en en de Landelijke Vereniging van Onbetaalde Werknemers, een van de oprichters van EAPN NL. Samen leiden we de gemeenten in een proces dat tegenwoordig een normaal onderdeel is van het lokale bedrijfsleven: het Participatiefonds of Minimumbeleid. Via dit instrument creëren gemeenten mogelijkheden voor armen, alleenstaande ouders en gezinnen om extra financiële ondersteuning te krijgen om mee te kunnen doen. Voor kinderen worden extra wijzigingen aangebracht, bijv. deelnemen aan sport, muziek, cultuur et cetera. EAPN NL vroeg de staatssecretaris om 150 miljoen extra beschikbaar te stellen voor dit beleid, gezien de enorme impact van Covid-19 op vooral arme mensen. Het antwoord was dat de regering op dat moment geen noodzaak zag, verwijzend naar alle andere reeds genomen maatregelen. De oproep voor deze extra 150 miljoen hebben we herhaald tijdens een bijeenkomst van de Task Force Armoede & Schulden van de G40-gemeenten en het ministerie van SA&E. We vonden veel steun bij de deelnemende gemeenten, maar zien hier tot nu toe geen actie op. EAPN NL blijft alert.

Ulicoten, 5 augustus 2020

Bijlage

Reactie EAPN Nederland op het concept van het Nationaal Hervormingsprogramma 2020

Ook in 2020 willen we graag een bijdrage leveren aan het concept-NHP, waarbij we een aantal belangrijke vraagstukken, die onze samenleving bezighouden aan de orde willen stellen. Om mee te beginnen het vraagstuk wonen.

Huisvesting

Sinds de start van het Europees Semester in 2010 lezen we in de Country Specific Recommendations (CSR) dat de Europese Commissie van mening is dat wonen in Nederland te goedkoop is, teveel gesubsidieerd wordt en dat er voor de lagere middenklasse te weinig aanbod is. Vanaf het begin hebben wij ons hier tegen verzet en voor eventuele gevolgen gewaarschuwd. Dat deze opmerkingen zoveel invloed op het volkshuisvestingbeleid zouden hebben, hadden we ons echter niet kunnen voorstellen. Waar Nederland mee voorop liep bij de sociale woningbouw en bij de kansen voor starters en lagere inkomens op eigendom, zien we nu een decennium later dat er een kaalslag heeft plaatsgevonden. Veel, echt véél, te weinig betaalbare huisvesting, nauwelijks kansen voor starters en lage inkomens op de koop van een woning, steeds meer buitenlandse investeerders, ook binnen de sociale woningbouw, en vooral veel te hoge huren en huizenprijzen. Het is volledig uit de hand gelopen en er is dringend een geheel nieuw beleid nodig, geënt op noodzakelijkheid en betaalbaarheid. Niet in de laatste plaats ook vanwege de enorme toename van dak- en thuislozen die daardoor onnodig verder afglijden in hun zelf- en samenredzaamheid met alle extra ellende en kosten die daarbij komen kijken. De schade aan de menselijke kant is onbecijferbaar groot.

Armoede neemt toe, de leefbaarheid holt achteruit, bewoners voelen zich onveiliger en er wordt zelfs gesproken over toekomstige achterstandswijken. De voor de hand liggende veranderingen in het kader van klimaatverandering en energieombouw maken een gedegen aanpak nog noodzakelijker, willen we niet aan het eind van dit decennium moeten concluderen dat de lage inkomens in krotten wonen, die absoluut niet voldoen aan de eisen des tijds en dat ze daarvoor ook nog de hoofdprijs moeten betalen.

Uit onderzoek van Aedes (2020) blijkt dat de problemen in kwetsbare wijken toenemen en dat nieuwe achterstandswijken ontstaan. De hoge concentratie aan sociale huurwoningen in één wijk maakt dat kwetsbare groepen zoals bewoners met een grote achterstand tot de arbeidsmarkt en gezondheidsproblemen in dergelijke wijken meer aanwezig zijn, daar waar huurders met midden- en hoge inkomens elders gaan wonen. Dit is grotendeels een gevolg van jarenlang beleid om 'scheefwonen' tegen te gaan. Voorzieningen ontbreken in deze wijken, de problematiek verzwaard en er is onvoldoende ondersteuning van (sociale) zorg door bezuinigingen op de sociale wijkteams, thuiszorg en GGZ voorzieningen.

Voor mensen in de betreffende wijken is dat een vervelend stigma. Het slopen van panden om er duurdere nieuwbouw tussen te zetten zodat de wijk geüpgraded wordt, staat mooi op papier maar de vaak kwetsbare inwoners schieten er niets mee op. Ze worden genoodzaakt te verhuizen.

Ook heeft de duurdere nieuwbouw een opdrijvend effect op koop- en huurprijzen voor de hele buurt. En waarom eigenlijk? Gaat het beter met mensen als hun burens rijker en gezonder zijn?

Onderzoek wijst uit dat het gedwongen mengen van arm en rijk de armen niet per sé vooruit helpt. Kwetsbare buurtbewoners hebben veel meer baat bij goede voorzieningen, sterke wijkteams en sociale netwerken van steun, veelal afkomstig van anderen in dezelfde situaties. Gedwongen verhuizingen om de wijk statistisch op te krikken, maken die verbanden juist stuk en de gedroomde sociale relaties tussen rijk en arm in een gemengde wijk zijn zelden aangetroffen. Laten we hun problemen serieus nemen en investeren in de voorzieningen die deze groep nodig heeft in plaats van de mensen weg te moffelen in een opgepoetste statistiek. (Uit De Stentor: Sandra Phlippen, chieft economist bij ABN AMRO en docent aan de Erasmus School of Economics).

Een goed voorbeeld van wat er echt speelt:

Vivare, gemeente Rheden, zoekt maatschappelijk betrokken bewoners die een bijdrage willen leveren aan het prettig wonen in een veilige en schone wijk, die vanuit kansen en mogelijkheden werkt, door de burens in de straat of wijk met elkaar in contact te brengen, die activiteiten kunnen organiseren ten behoeve van de leefbaarheid in zijn straat/wijk. Daar tegenover staat een huurwoning met een betaalbare huurprijs waarvoor huurtoeslag mogelijk is.

Anders, maar hoe?

Laten we beginnen vast te stellen dat de maximale huur, geldend voor de huurtoeslag 4 jaar lang geheel bevroren was en vervolgens onvoldoende mee is gestegen om de ondersteuning te bieden die lage inkomens nodig hebben. De discussie over afschaffing van de toeslagen helpt daarbij ook niet, want zij die die toeslagen hard nodig hebben om te overleven, worden steeds onzekerder hierdoor.

Wat hebben we wel nodig? EAPN Nederland heeft aan het begin van het tweede decennium van de nieuwe eeuw een gesprek met de ministeries van Volkshuisvesting en Milieu (VROM) en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) geëntameerd. Samen met twee deskundigen op het gebied van energiebesparing, en met de boodschap dat de beide professoren wijlen prof. Ockels en prof. Braungart, wereldberoemd door Cradle to Cradle, werkzaam op de Erasmus universiteit, mee wilden denken, kwamen we binnen met voorstellen om –minimaal- 0-energie huizen voor lage inkomens te kunnen realiseren, waarbij de waarheid gebied dat prof. Ockels veel meer richting energieopwekkende huizen wilde. We werden vriendelijk aangehoord en konden weer vertrekken, want dat paste niet binnen het beleid. Hadden ze wat meer lef gehad, denken we nu weer, want dan waren we nu tienduizenden energievrij huizen, tegen betaalbare prijzen, verder geweest.

Wat een verlies.

Mocht men nu denken, misschien moeten we toch nog maar eens hierover praten, dan kan EAPN NL dat waarschijnlijk regelen, maar dan ligt er dit keer wel een prijskaartje bij, want de mensen met wie we samenwerkten zijn goed betaalde professionals.

Dat het anders moet is 110% zeker. Wat in ieder geval dringend noodzakelijk is:

1. de maximale huur van de huurtoeslag moet minimaal 10% hoger komen te liggen. Nu is dat 737€, de achterstand inhalend moet dat minstens 810€ per maand worden, te starten vanaf 1 mei 2020, omdat tegen die tijd de huren weer verhoogd worden. Uiteraard moet de maximale huur vervolgens weer iedere jaar meestijgen met de huurstijging.
2. het is te triest voor woorden dat een positieve maatregel, zoals de verandering van de huurtoeslag per 1 januari 2020, toch weer ten laste van de armen moet komen. Deze verbetering kost de gebruikers meer dan 350 miljoen, die door de maatregel bespaard worden.
3. een discussie over bouwen is echt aan de tijd. Voor jongeren, starters en ouderen kunnen tiny houses een prima oplossing bieden. Ze kunnen tegen lage huren en energieneutraal gebouwd worden en leveren snel een verbetering van de dichtgeslibde woningmarkt. Vooral de lage huren zijn belangrijk want nu heeft de commercie het idee omarmd en leidt het tot een verveelvoudiging van de vierkante meter prijs. Minder woning voor dezelfde - of zelfs meer huur. Waar zijn we mee bezig!
4. mensen enthousiast maken om, met ondersteuning van de nieuwe Invest-NL bank, die onlangs van start gegaan is, nieuwe woningcorporaties vanuit de burger zelf te starten. Dit is helemaal in lijn met de nieuwe omgevingswet. Burgers, bewoners die zelf bepalen hoe 'goed' wonen voor hen is.

Daar een sociale woningcorporatie uit laten ontstaan sluit daar perfect bij aan. Dit is een veel betere stap dan sociale huizen massaal aan buitenlandse investeerder te verkopen.

5. kantoren ombouwen in woningen is alleen dan een goede zaak, wanneer eerst betaalbare woningen gecreëerd worden. Hierbij moeten mensen die nu noodgedwongen op vakantieparken wonen of via anti-kraak in hun woonbehoefte voorzien en anders en betaalbaar zouden willen wonen, voorrang krijgen. Evenals jonge woningzoekers.

6. nieuwe concepten gebruiken. Platform31 draagt nieuwe concepten aan. Buitenlandse concepten kunnen bekeken worden. Als er maar duidelijk beleid komt dat snel en efficiënt werkt aan een groot maatschappelijk probleem.

Om de problemen in achterstandswijken op te lossen, roepen woningbouwverenigingen de overheid op om de markttoets af te schaffen opdat ook woningen voor middeninkomens gebouwd kunnen worden op deze plekken. Daarnaast hebben kwetsbaren groepen voldoende ondersteuning dringend nodig en het budget voor sociale wijkteams moet op maat zijn. Het bouwen van goede sociaal- publieke voorzieningen in de wijk maakt dat de kwaliteit van leven en veiligheid toenemen. Kwetsbaren groepen verdienen de zorg en aandacht die ze nodig hebben, zodat zij ingebed worden in het sociaal maatschappelijke leven in de wijk.

En, tot slot, vaak genoeg wijzen lidstaten op hun zelfstandige beslisbevoegdheid, de zogenaamde subsidiariteit. Doe dit vanaf nu dan ook als er weer opmerkingen over de Nederlandse woonsituatie, in het kader van de CSR, van de kant van Europese Commissie komen.

We waren op een uitstekende weg en hebben ons laten verleiden naar winstbejag en uitbuiting op te schuiven. Dat dit een doodlopende weg is, die slechts enkelen heel veel winst oplevert, moge nu wel duidelijk zijn.

Werkende armen

Basisbanen..... EAPN NL zit in een ambivalente situatie waar het de Basisbaan betreft. Kijk liever naar wat de Melkertbanen echt opgeleverd hebben en wat fout ging.

Vragen die met betrekking tot de Basisbanen bij ons opkomen zijn:

- Is het slechts om ww-uitkeringen te voorkomen?
- Worden het goedkope arbeidskrachten voor werkgevers en gemeenten?
- Waarom niet kiezen voor een verplichte (bij-)scholing, waarbij de persoon zelf ook duidelijk kenbaar kan maken wat zij/hij graag zou willen en waar rekening mee gehouden wordt?
- Wat geldt voor de betaling? Op niveau ww? Of als normale baan, met minimaal wettelijk minimumloon?
- Welk aandeel betaalt de eventuele werkgever? Hier ontstaat misschien wel een vergelijkbare situatie als met de Melkertbanen c.q. I/D-banen.
- Hoe zit het met het verkrijgen van een vast contract vanuit de basisbaan?
- Hoe met (bij-)scholing? Wie betaalt, wie is verantwoordelijk?

Vanuit onze ervaringen zijn er drie leringen te trekken uit de Melkertbanen.

A. Blijf bij wat er besloten is. Tussentijdse veranderingen, die niet aansluiten op basisuitgangspunten, zorgen er voor verwarring en voor extra kosten. Bij de invoering van de 40.000 Melkertbanen werd vastgelegd dat zij ter beschikking moesten komen van hen die langdurig buiten de arbeidsmarkt stonden en wier kansen op terugkeer zo goed als nihil waren. Later werd gesteld dat het slechts tijdelijke banen waren, van waaruit doorstroming verplicht was. Iets wat voor velen niet weggelegd was.

B. Zorg dat de verantwoordelijke ook verantwoordelijk blijft. De gemeente was verantwoordelijk voor de invulling van het aantal banen dat ter beschikking gesteld werd.

Steeds meer gemeenten besloten dat samen met regio gemeenten in te vullen, waarvoor een nieuwe organisatie opgezet werd. Daardoor werd ogenschijnlijk de verantwoordelijkheid niet verschoven. In de praktijk bleek dat echter wel het geval, wat voor veel verwarring en kosten zorgde.

C. Houd de bureaucratie in toom. Deze groeide als kool in de tijd dat de Melkert- en I/D-banen uitgevoerd werden.

De werkelijkheid bleek heel anders dan wat oorspronkelijk gepland en besloten werd. Doordat gemeenten een nieuwe regio-instelling inrichtten, ging deze zich steeds meer als verantwoordelijk uitvoerder en controleorgaan gedragen. Voor iedere Melkertbaan c.q. I/D-baan moest aan het eind van het jaar een separaat accountantsverslag worden ingeleverd. Dat bleek voor de instelling niet voldoende. Zij bepaalde dat de werkgever iedere drie maanden een aanvraag voor voorschot moest doen. Vervolgens dat deze werkgever een kopie van de drie loonbriefjes mee moest aanleveren. Steeds nieuwe, ridicule, regels werden gecreëerd die niets met de baan of de begeleiding van de werknemer van doen hadden. Waar het wel erg belangrijk voor was, was voor de instellingen, die als kool groeiden en waarbinnen steeds duurdere banen werden gecreëerd. Sommige hadden zelfs controllers in dienst. Voor wat? Om accountantscontroles te controleren? Want dat bleek een ander uitvloeisel van de steeds verder toenemende bureaucratie. De werkgever leverde een accountantsverklaring in bij de instelling. Die werd vervolgens gecontroleerd door de instelling en door de door haar ingehuurde accountant, waardoor in dit geval de accountant soms de eigen collega controleerde. Daarna ging het rapport naar de individuele gemeenten die het, uiteraard, lieten controleren en vandaar naar het ministerie, waar het werd gecontroleerd. Minstens drie stappen kunnen haar wegvallen, want op het moment dat een werkgever het accountrapport inlevert, mag toch aangenomen worden dat hierop kan worden afgerekend. Dan de vraag waarom elk kwartaal een aanvraag, met loonbriefjes, moet worden ingeleverd? Niet inleveren betekende geen voorschot en ellende om het recht te trekken! Zo hield men zichzelf in stand en werd het project banen voor langdurig werklozen steeds duurder. Niet ten gunste van de deelnemers overigens.

Wat heeft het allemaal opgeleverd? Steeds hoor je dat het niet veel heeft opgeleverd. Iets waar wij van mening verschillen. Het beste voorbeeld is de gemeentelijke Handhaving. Deze dienst is ontstaan vanuit de Melkertbanen, want steeds meer gemeenten gingen stadswachten in dienst nemen via de gesubsidieerde baan. Hieruit is de Dienst Handhaving ontstaan, die men nu als onmisbaar ziet.

Duizenden mensen zijn zo vanuit langdurig afgeschreven zijn weer teruggekeerd op de arbeidsmarkt en leveren, in een vaak moeilijk beroep, dagelijks prima werk.

Voor kleine organisaties waren deze banen een echte uitkomst, omdat ze mensen die veel en goed vrijwilligerswerk leverden nu konden belonen met een betaalde baan. Zo ontstond bijvoorbeeld bij de landelijke zelforganisaties van uitkeringsgerechtigden een lokaal netwerk, dat op hoog niveau mensen hielp bij problemen bij de uitvoerende instanties, voorlichting gaf over veranderingen en dat aan de basis stond van het nu als normaal ervaren gemeentelijk minimabeleid. Ook waren zij het die, met ondersteuning van Divosa, het pad voor cliëntenparticipatie gebaad hebben en tevens de basis legden, via de Landelijk Kaderscholing Uitkeringsgerechtigden, voor wat we nu als ervaringsdeskundigenopleiding kennen. Heel wat van de uitkeringsgerechtigden die een Melkertbaan kregen, zijn later doorgestroomd naar de reguliere arbeidsmarkt.

Conclusie: gesubsidieerde banen zijn uiterst waardevol voor hen die kansloos zijn. Let wel op de voorwaarden. Simpel toekennen en simpel afrekenen. Via één loket aanvraag indienen en toekennen en jaarlijks afrekenen via een accountantsrapportage. Niet tijdens de rit de regels veranderen. Klaar, geen bureaucratie, geen wet van Parkinson. Maar vanuit de bedoeling en vanuit vertrouwen blijven werken.

EAPN NL is voor de idee om Basisbanen te creëren, maar wil wel benadrukken dat dit nooit mag leiden tot nog meer supergoedkope arbeidskrachten. Alleen mensen 'aan het werk zetten', zonder te kijken wat dit voor de mensen zelf betekent, zien wij niet als beleid. Hoe zinvol het ook moge lijken om uitkeringen te voorkomen, dit soort banen moet vooral gaan over het ondersteunen van mensen de weg terug te kunnen vinden naar passende (bij hen passend) betaalde arbeid en de participatie binnen hun eigen samenlevingen. Fatsoenlijke betaling en fatsoenlijke voorwaarden zijn hier heel belangrijk. Mogelijk sluit het rapport Borstlap hier goed aan: de basisbaan als –kortdurende- opstap naar regulier werk, niet naar zzp of tijdelijk contract.

We zien hoe het aantal werkende armen blijft toenemen. Niet typisch voor ons land, maar wel typisch voor de EU lidstaten. EAPN NL zal vanaf 2020 deelnemen aan een Europees project "Working Yet Poor", dat geleid wordt door de universiteit van Luxemburg (stad). Wij zijn bezig met potentiële partners te praten over samenwerking. In 2020 gaan we een soort conferentie, waaraan met name ervaringsdeskundigen en werkende armen deelnemen, op zetten, samen met de andere projectdeelnemers binnen NL. Het toestaan dat er werkende armen zijn en blijven, ondermijnt ons sociaal stelsel en onze samenleving. Het is ontoelaatbaar dat we een steeds grotere groep mensen creëren die hard moeten werken om hun brood te verdienen en die aan het eind van de dag net, en vaak zelfs dat net niet, kunnen overleven. Wat dat doet met mensen, en zeker niet te vergeten hun kinderen, en dat dit niet 'gezond' is voor lichaam en geest, behoeft geen betoog. Onderzoeken zat die dit inmiddels beamen. Dat dit tevens een hele negatieve uitwerking op hun pensioen heeft maakt van armoede een levenslange 'veroordeling'. Feitelijk zijn mensen langzaam in een soort van horigheid terecht gekomen, waarbij ze geen kant uit kunnen. Niet werken betekent een veel te laag minimuminkomen, wel werken betekent een te laag minimumloon. Wat een keuze! In Duitsland zien we een toename van Amerikaanse toestanden. Inmiddels verdienen meer dan 3,5 miljoen mensen niet meer genoeg met hun betaald werk en moeten ze een tweede -, soms zelfs een derde baan nemen om rond te kunnen komen. In een wereld die nog nooit zo rijk was als nu. En in Nederland lijken we die richting ook steeds meer en steeds helderder op te gaan. Is dat werkelijk de samenleving die we met zijn allen willen? Gelukkig dat de discussie over het wettelijk minimumloon ook vanuit de Europese Commissie geëntameerd wordt.

In First phase consultation of Social Partners under Article 154 TFEU on a possible action addressing the challenges related to fair minimum wages, schrijft de Europese Commissie in januari 2020:

"Adequate wages are key for ensuring fair working conditions and decent living standards for European workers. Set through collective agreements or legal provisions, minimum wages help to protect low-wage workers and prevent in-work poverty. As emphasized in Principle 6 of the European Pillar of Social Rights on Wages (the implementation of which is a shared responsibility of Member States and EU institutions)"(a.) Workers have the right to fair wages that provide for a decent standard of living. (b.) Adequate minimum wages shall be ensured, in a way that provide for the satisfaction of the needs of the worker and his/ her family in the light of national economic and social conditions, whilst safeguarding access to employment and incentives to seek work. In-work poverty shall be prevented. (c.) All wages shall be set in a transparent and predictable way according to national practices and respecting the autonomy of the social partners". Diverse performances across and within Member States in achieving this contradict the promise of shared economic prosperity and undermine the objective of upward convergence. They are therefore a matter of concern at European level.

Despite the moderate wage growth in recent decades in some Member States, the situation of low wage workers has worsened and wage inequalities have increased. A number of these workers have seen their wages relative to others and the purchasing power of their wages deteriorating. About one in six workers in the EU earns a low wage⁵ and this share has been on a rising trend.

It rose on average in the EU from 16.7% to 17.2% between 2006 and 2014⁶, with significant increases in some countries. In-work poverty has seen a similar trend, increasing, between 2005 and 2018, from 8.1% to 9.6%.⁷

Among low-wage workers, those under non-standard forms of employment are particularly exposed to the risk of in-work poverty. The surge of non-standard work (including temporary employment, part-time and on-call work, as well as temporary agency work) in many Member States as a result of a growing weight of services in the economy, technological change and the emergence of new business models may increase the risk of in-work poverty among some workers. Since the workers concerned tend to earn lower wages than permanent full-time workers, this also contributes to wage inequality. Some emerging new forms of work may further reinforce these trends. While they can have positive effects by making it easier for people to become economically active and by increasing the flexibility for workers and firms, they can also pose risks because they do not always provide the same protections as standard forms of work, including minimum wages.

Minimum wages protect workers with low wages and low bargaining power. They can help the pay of low-wage earners to keep up with productivity developments. Adequate minimum wages reduce in-work poverty and wage inequality at the lower end of the wage distribution. Since more women earn wages at or around the minimum wage than men, improvements in the adequacy of the minimum wage also support gender equality. Minimum wages moreover help make work pay, strengthening the incentives to work. In particular, they can promote the participation of women in the labour market, thus ensuring higher contributions to the social protection systems and contribute over time to decreasing the pension gender gap. At the same time, other policies can also help to address wage inequality and in-work poverty. Education and skills policies contribute to ensuring that workers are equipped with the skills needed in the economy, allowing them to have access to better paid jobs. Employment protection legislation affects incentives to create different forms of work (including permanent and temporary jobs, as well as self-employment). Finally, tax and benefit systems directly influence the tax burden and the net incomes of low-wage workers." (onderstreept door EAPN NL)

Het Nederlandse belastingklimaat, die ruimte biedt aan brievenbusfirma's, kost de wereld naar schatting 22 miljard euro per jaar. Dat blijkt uit een berekening van hoogleraar economie Arjan Lejour van Tilburg University, schrijft Trouw donderdag. Hij concludeert daarnaast dat Nederland zelf ook geld misloopt, dat als vennootschapsbelasting geïnd had kunnen worden. Nederland houdt er overigens bijna niets aan over, stelt de hoogleraar. De Belastingdienst heft namelijk geen belasting over het geld. Lejour noemt de praktijk maatschappelijk onwenselijk. "Het druist in tegen de geest van de wet. De brievenbusfirma's die dit doorsluizen mogelijk maken, hebben geen enkele andere functie dan het ontwijken van belasting." De hoogleraar concludeert hiernaast in zijn inaugurele rede dat Nederland waarschijnlijk tussen de 1 en 2,5 miljard euro aan vennootschapsbelasting misloopt. Multinationals hanteren "ingewikkelde financiële structuren" om weinig tot geen winstbelasting te hoeven betalen. Bron Nu.nl, 200120

Laat iedereen, wederom stellen we, dus ook de grote bedrijven, een net zo eerlijk deel betalen. Keer terug van de dwaling zouden we op calvinistische wijze willen roepen. Maak sparen voor nu en later niet verder overbodig door een kunstmatig lage rente. En zorg niet alleen met woorden voor de ouderen, zet woorden om in daden en blijf de zo belangrijke solidariteit overeind houden die nu voor ouderen en hun inkomen zorg draagt en straks zorgt voor de oude dag van onze kinderen. Zij die vinden dat een ieder voor zich moet zorgen, staan duidelijk niet stil bij het effect dat de solidariteit die de basis vormt voor een hechte samenleving, daarmee onderuit wordt gehaald.

Je hoeft geen extra onderzoek te doen om te kunnen voorspellen dat het 'ieder voor zich beleid' een nog grotere tweedeling zal veroorzaken en zal leiden tot snel stijgende kosten door een verslechterende lichamelijke - en geestelijke gezondheid van hen die hierdoor in de steek worden gelaten en in de armoede moeten zien te overleven, tot de dood hen hiervan bevrijdt. Wellicht worden de voorstanders pas wakker, wanneer in dat nieuwe systeem hun ouders bij hen moeten aankloppen voor financiële ondersteuning. EAPN NL is van mening dat arme mensen niet passen in onze samenleving. Laten we starten met het niet toestaan dat er arme ouderen zijn in onze samenleving.

Solidariteit en sociale gerechtigheid

Steeds meer mensen hebben een gevoel van ontevredenheid. Dat heeft veel te maken met de voortdurende problemen rondom de te hoge huisvestingskosten, met problemen in het zorgsysteem en met het gevoel er niet meer bij te horen.

Neem het gegeven dat medicijnen niet verkrijgbaar zijn of zo ongelooflijk duur dat het een echte loterij wordt of je ze zult krijgen of niet. We zijn met al die marktwerking inmiddels zo ver dat medicijnen in de Verenigde Staten worden ontwikkeld en in China geproduceerd. Wanneer er geïnvesteerd moet worden in Ontwikkeling, is het dan niet veel beter de slimme mensen die de EU herbergt uit te nodigen alternatieven te ontwikkelen, waardoor we geen immens hoge prijzen meer hoeven te betalen en er altijd voorraden aanwezig zijn? Binnen EU-verband, samen terugpakken wat weggegeven is in de afgelopen decennia, levert ook veel hoogwaardige banen op.

Mensen hebben het gevoel dat de politiek niet meer in hen geïnteresseerd is en dat ze niet meer mee mogen doen. Ze wenden zich af van die politiek en dus ook van de democratie. Bezuinigen treffen namelijk altijd de armen, nooit de rijken.

Belastingverduistering, ontwijking of welke naam het ook krijgt, draagt bij aan het ondermijnen van de democratie en aan het vergroten van de kloof tussen de mensen en de politiek. Men ziet dat er voor iedere verslaving beleid gemaakt wordt. Niet meer roken, minder zout, minder suiker, liefst geen alcohol, noem maar op. Tegelijkertijd worden de "profitjunkies" op hun wenken bediend met belastingvermindering, lagere lonen en subsidies. Tijd voor verandering.

Hieronder de wijze waarop de mensen het beleid nu beleven:

Groei, groei en niets anders dan groei, maar geen verbetering voor de lage - en lagere middeninkomens. Integendeel, meer stress, minder zekerheid op het werk, aanvallen op de gezondheid en de zorg, geen of weinig waardering voor vrijwilligerswerk, noch voor informele zorg, waar overigens ook tienduizenden jongeren zich sterk voor inzetten. Vrouwen en vooral alleenstaande ouders lijden diep onder een verstoorde balans van het leven, waar ze worden geconfronteerd met plichten en taken, maar zien geen verlichting of verbetering voor hun toekomst. De mensen aan de onderkant van de samenleving zien helemaal niets van de economische welvaart en de enorme winsten. Hun huisvestingskosten worden ondraaglijk en hun geloof in en hoop op verbetering neemt met de dag af. Dit komt ook tot uiting in de toenemende keuze om de politiek geheel te negeren of te kiezen voor nationalisme en populisme.

EAPN Nederland, 11 februari 2020